

А П Ъ С Н Ы

Ареспубликатә хэынтқарратә усхэартә «Апснымедиа»

2024 ш. июль 11 № 53-54 (21 560)

Акәа – 2508 шықәса ахытцит

Хахтны-қалақь Амш

Наира Сабекиа

■ Июль 6 рзы, Акәа ныхәа дук еицш иазгартейт хахтнықалақь 2508 шықәса ахыттра амш.

Аныхәатә усмәагтәкәа рахь хаиасаанза, хазыхынхәып мацк Акәа атоурых, атдарауащ Анзор Агәмаа интамтақәа «Старый Сухум» акнытә. XIX ашышықәсазы, иалагеит Акәа амәадукәа рықатцара, итадырбон тца змамьыз азбаарақәа. 1868 шықәсазы ақалақь афәи ишыақәыргылан 20-мәадуи, бжылартаки. 1876 ш. амшын ақшахәафәи ахахәтә мәаду ақатцара напы адыр-кит, анцныр К. Поликарпов инапгарала. 1910 шықәсазы, 21 километра ркынза амәаду қатцаны иалгахьан, акәша-мыкәша инхоз ауаақсыра, атлақәеи атротурқәеи ирхылацларц рыдцан.

Акәа атоурых 25 шышықәса инархыхәаеит, уи апцшара есаиара еихахауа иааргоит милац рацәала ара иқәынхо әжәлар. Традицианы ишықаз еицш, сынтәа Акәа амш азгәатара ақәшәеит июль 6, уи аплан шыақәнарғылеит Акәа ақалақь ахадара Беслан Ешба инапгарала.

Шыжынатцы ари аныхәа цшза хацдыркит Ефрем Ешба ихыз зху абахақьны, арака ахәыцқәа рзы аниматорцәа злахәыз ахәмаррақәа, аинтерактивтә еицлабрақәа мәапысуан.

С. Чанба ихыз зху Ацсуа ахәынтқарратә драмтә театр афәақьа Анзор Агәмаа иархив акнытә еицкаан «Акәа иацци, иахьейи» зыхыз афотоцәыргәқәтә. Иара убас асахытыхықә қәыпш, Ацснытәи

ахәынтқарратә университет аказара акәша акафедра арцәафәи Иадет Атрушба лтыхымтәқәагы .

Аныхәатә программафәи хадара злаз акы акәны иқәлеит Амхацыркәа рымәаду афәи еицкааз ацәыргәқәтә «Акәа ашта», апсу инхамәа-цшза, ичеицыка рзыблахкыган асасцәа. Настха атцәи иахаргьжәуа азра иәфуп асас дахь иәтацхәы ашытә қата, анафс ихиоп асталқәа, Ацсны иаадрыхуа чыс лыцшаахла, ажь, ашынка, апаратырқал ухәа аггы агмызт апшәма гәыраз истол.

Акәа ашта иаааит тәыла Ахада Аслан Бжыаниа, ақалақь Акәа ахада Беслан Ешба иара убас ақалақьқәа Москва, Цхьынвал, Грозни, Ростов, Краснодар, Донецк, Луганск, Шәача, Черкәесск, Тамбов, Новгород, Уфа ухәа ркнытә Ацсны иааны икоу асасцәа рхатарнақәа.

Асасцәа апсуа ашәала ирцйлеит ансамбль «Гәында». Ашта атцыхәахьтә иаафуан ансамбль «Ерцаху» ашәахәақәа рашәа хаа. Барақьатра згымыз «Акәа ашта» иаааит хыпхьазара рацәала апсшыақәагы. Убас икоу апсуа ичеицыка, игәашә еснаг асас изын иаартуп.

Аныхәатә программа иацнатейт амхацыркәа рымәаду афәи еицкааз аконцерт программа – «Сарас-Акәа». Аконцерт мәапыргон Алиса Шамбей Алхас Манаргиеи. Еизаз дрыдныхәалеит атәыла Ахада Аслан Бжыаниа: « Хахыт зқәу Акәаа, асасцәа доусы анхара-анцыразы агәахәара бзиа шәымазааит. 25 шышықәса иреихәуап хақалақь афәиара, аизхара амәа иануижәтеи, итабуп уи аизырхара иацхрауа, хазегы хажәа еибәхтар итегыи ихарцшоит», – ихәеит Ахада. Акәа ақалақь ахада Беслан Ешба: « Акәа

амшныхәа дууп хазегь хзы, ари арыцхә мацым, уи иатцтәахуп атоурых ду. Хақалақь милатрацәала еиласоуп. Уи еихагы иханартәауеит, зегыи шәадныхәалаз», хәа – ихиркәшеит уи икәгылара.

Аконцерт афәи икәгылеит апсуа естрада ашәахәақәа, агәыц «Ацсны фольк», ахореографиатә ансамбльқәа «Иаирума», «Кавказ», «Адаул».

Саида Сангәлиа, Дмитри Цициа, Нарсоу Абыхәба, Мадина Кәарацхәлиа, Алиас Абыхәба, Нугзар Какалиа, Рубен Делелиан инарыгзон Акәа иазкны атцыхәантәи ашықәсқәа рзы иапыртцаз ашәақәа. Аконцерт дырцшзон Ильда Кәычбериа, Хатуна Тарба, Сати Какубаа, Фрида Берзениа, Асида Шьакаиа рвокалтә номерқәа. Аконцертәфәи аамтә-аамтәла азызырышцәа ирзеитархәон Акәа атоурых.

Аныхәатә концерт иалахәыз зегь рзы хамтә ссирхейт агәыц «Блестящие» ақәгылара.

Апрограма ахыркәшамтәз Акәа ақалақь Еизара аихабы Дмитри Осиа «Ақалақь хахыт зқәу атәылауақ» хәа аршахақьтә ианаишьейт Ф. Искандер ихыз зху Аурыс драмтеатр аналпгахыи Иракли Хынтәба. Иара убас ахахыртә шәкәкәа ранащан русуратә лтшәа хараккәа рзы ащытқәтәи аусқәа Акәатәи рықалақьтә усбарта – аихабы Астамыр Хагәышь, ақалақь акоммуналтә усбарта аихабы Руслан Азуба, акультура акәша аихабы Нала Хашыг, уи лхатыпуақ Темыр Кәакәаскыр, атдараусбарта аихабы Астанда Таркыыл, анаплакы «Ақалақьгыларәапроект» аихабы Астамыр Цициа.

Акәа ақалақь амшныхәа иазкыз аусмәагтәкәа хыркәшан амцешыылқәа ртыркьарала.

Ацсны инаркны Китаинза

Хыбла Гьерзмаа өақьа хаалыпхьойт

■ Жәйтә-натә аахыс хажәлар ирылиаауейт дара рыхыз тызго, Ацсны адунеижәлар ирзырдыруа ацеицәа. Убарт дыруазәкуп еицырдыруа аоператә шәахәафәи, тәитцшла, бжыла адунеи асценақәа зыршанхәауо, хажәлар зызгәдуу, етәахәыс иршьо Хыбла Гьерзмаа.

Шықәсқәақь рацхәа, Диоскураа рыпшахәақьны Акәатәи абаафәи Хыбла ләыццәеи ларей атеатртә қазшыа змаз ақәыргыламтә мәапыргон. Иаалыркәаны амшцәгәа баац қалейт: ажәван алакытә цнаршәааит, апқал ахы лахазшәа ақәаршәы ауит, адыдмацәыс атәыла арбгейт... Азырцәа рхы ахынахаз имцейт, Хыбла днырмыжыт, лара илыцны Ацсуа театр ахь ииасит. Уи ашыза анцәа иахкәырхуп. Абас икоу апәахәтәра амч.

Июль 15 азы Акәа иаатуейт XXII Амузыкәтә фестивал «Хыбла Гьерзмаа шәаалыпхьойт...». Рацхәаза акәны Ацсны амузыкәтә фестивал хада рхы аладырхуейт Валери Гергиеви Мариитәи Асимфониатә оркестри. Гергиев иналпгарала аоркестр иаццыкәгылоит Мариитәи атеатр аоператә труппа ашәахәақәеи Хыбла Гьерзмааи.

Афестиваль апрограмафәи иарбоуп Ацсны еиуеицшым аконцертқәа цшыба, Урыстәыла егырт ақалақьқәа ркны амузыкәтә хтысқәа фба, Китаи – өба. Афестиваль мәапысуейт акультура тә апшымтәкәа рзы Апрезиденттә фонд адгыларала.

Хыбла Гьерзмаа, Ильдар Абдразаков, Зинаида Царенко, Сергей Скорородов, Виачеслав Василюев, Екатерина Савинкова ухәа адунеитә опера егырт аетцәкәа июль 15 азы Акәа асценахь ицәыртуйейт. Аклассикәтә музыка афестиваль хахыт зқәу сасы датаауейт Урыстәыла атеатр Ду адиректор хада, асахыркыратә напгахыи – Мариитәи атеатр аихабы, Урыстәылатәи Афедерация жәлар рартист Валери Гергиев.

Аконцерт мәапысуейт С.Чанба ихыз зху Ацсуа ахәынтқарратә драматә театр ахыбра афәақьа иаарту асценафәи. Уи мәапигоит актиор, ателедырратарақәа рымәагәақәа Иулиан Макаров. Ахәацшцәа аконцерт ахә ахыршәаазом. Анацхьаратә билетқәа аланартәоит Ацсны акультура Аминистрра.

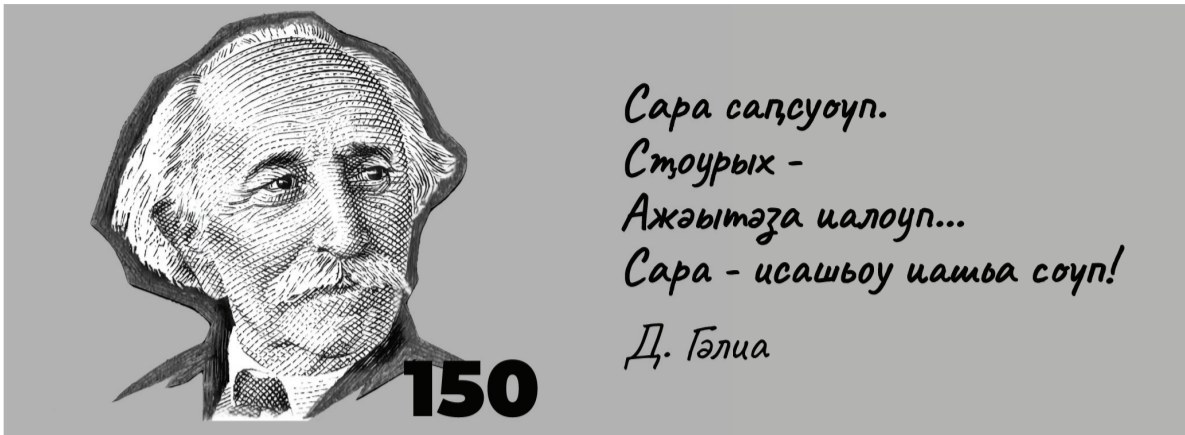
«Хара хфестиваль хахыркыны

2001 шықәсазы. Абри аамтәла иқатцоу даара ирацәоуп. Арака иқәгылахьейт амузыкәнтцәа дукәа, инахагзахьейт аоператә қәыргыламтәкәа инадыркны ацызтә хәылпцәкәа ркынза еиуеицшым амузыкәтә программақәа, – лхәоит Хыбла Гьерзмаа. – Уажәтәи афестиваль, жәахәарада, хтоурых акны дақьа фыцуп. Валери Абисал-ица Гергиев Ацсны Мариитәи атеатр Асимфониатә оркестр афәақьа игылара, убри атеатр аоператә труппа ашәахәақәа шәахәкәа, асолистцәа асценахь рцәыртцара – хамтә дууп апсуа жәлар рзы, Ацсны ахыинза-назаазауа итадырғытқәкәаны культуртә хтысуп. Хазну ашықәс афестиваль рызкуп Ацсны иналукаазаша аусзуақәа өшыца риубилейкәа – аөбатәи ахада Сергей Багапшыи апсуа литература ашыатарқәыи Дырмайт Гәылиейи».

Сергей Багапшыи Ацсны ахәынтқарра аөбатәи ахада иакәын. Хызхәала иара ихаан ареспублика иаиуит ихыпцшым, исуверентәу ахәынтқарра асатусты. Ицсы тәтцтәи 2024 шықәсазы уи ихытцан 75 шықәса. Ацсны даара атак ду змоу аөбатәи ихыргьжәауу арыцхә – ацарауақ, апоет, аркқәафәи, апсуа алфавити амилацтә литературейи апыццыз Дырмайт Гәылиа дийжәтеи 150 шықәса атцра ауп. Уи игәалашәара иара убас иалкаахоит, хахытгыи ақәтәхоит ахатә қазшыа змоу апсуа традициакәеи адунеитә амузыкәтә культура дуззей еидызкылауа афестиваль инагзаны.

«Аоператә шәахәафәи лыцшаах лыпсадгьыл акны еицәылкаауа афестиваль, Ацсны антытгыи ирдыруейт, азбахә рахәхьейт, – ихәоит акәаду Валери Гергиев. – Агәра згоит, ргәы хыт-хытуа иззыцшуртыцхәи афестиваль сасцәаны иацоу аетцәа фыцкәеи рцылара гәахәара дула ишырцыло апсуа жәлар. Хазну ашықәс азы Акәа иаахартуейт афестиваль. Хыбла Гьерзмаа иналывагыланы асценахь ицәыртуйейт Мариитәи атеатр Асимфониатә оркестри ашәахәақәеи: ашәахәақәа ду Ильдар Абдразаков, Сергей Скорородов, хоператә фарирейгьу рхатарнақәа, П.И.Чайковский ихыз зху XVII Жәларбжыаратәи аконкурс акны Гран-при згаз Зинаида Царенко, иара убас ашәахәақәеи аконцертмейстерцәеи рконкурс алауреатцәа Виачеслав Василюев, Екатерина Савинкова. Абасала хара хконцерт ихацнаркуейт XXII Амузыкәтә фестивал «Хыбла Гьерзмаа шәаалыпхьойт...».

(Алгартә 3-тәи ад.)

*Сара саңсуоуп.
Стуорых -
Ажәйтәза иалоуп...
Сара - исашьоу иашьа соуп!
Д. Гәлиә*

Еснагъ иуцу абзиабара

■ Акыр иаңсоу аңхәащәә! Ишәы-даагаалоит еицырдыруа аңсуа шәкәыщәы Цума Ахәба, Аңсны жәлар рпоет Дырмит Гәлиә раңхәаза акәны данибаз, уи аиңәажәара инарцъысыз ахәыц-рақәа ухәа ирызку агәалашәаратә нтамта иазыркәәны.

Сара ибзианы исгәалашәоит, ожәы-ожәштыңгы исхамыштуа сгәалашәарафәы иаанхеит, убри ауащы ихъз раңхәаза иансаҳаз амш. Убри аены инаркны, уаха иааспырымшәацт. Есени иаха-иаха исза-аигәахо сааиуеит. Саныхәычыз уи ахъз сара сзыхәан, игәыштыңгоу легендак афырхатца ихъз иащызын. Акыр сәеидасаанзагы, агәра сыз-гомьит, усейпш ауащы иашәтәкәаны дыкоуп, абарт хәипш длеиәеи-уа, дтәо, дгәыргәо, зыңгы дгәыроо ады дыкәуп хәа.

Адуניתә литература зегы хәз-хәычыргы иашазы, сара сазәыкны, дсыздыруам дәәә шәкәыщәык, Дырмит Гәлиә иақара «кес-иуа иры-циуа», ес иажәуа ирыцажәуа дәәә шәкәыщәык. Қарас иухытәуазаалак, удыс тәнатцы дүцүп уи. Икоуп ашәкәыщәә дүкәә, иналканы қарак уаңтағылоу аамтәзы азымтақәа урыпхәо, уинахыс, уқәра анынаскәалак, уи ашәкәыщәык, қызыпшзак дузащызаха, угәалашәарафәы даанхоит, уара устол иныкәлоит дәәә шәкәыщәәкәак рышәкәкәә. Дырмит Гәлиә қарас узагылазалакгы раан узыпхәаша, ухшыщә иаңцауа, усахьаркыратә гәма иаззырхәлаша ащымтақәа изынхеит. Иара ащра даналагаз ашықәкәә рзыхәан, амилаң дүкәә рлитературақәа ркны аитқарқәа, уащы иа-аңбәишәаша апроцесскәә мәаңысуан. Цюоуки ирымаз атрадиция бзиақәа еихархауан, амәа фыцқәа ылырхуан, аха дәәә цюоуқык, ма аформа мацара иашытан, мамзаргы ақазара зыкоу ақазара азыхәан ауп хәа икәғылан. Дырмит Гәлиә «аизмқәә» рышәтәлаха, рызхәы-цха имамыт. Уи акритикатә реализм хырхартас иқатцаны, жәлар рпоэзия ашәага-загала, ажәлар еилыркааша ашыщәкәә нәтә акәын ишаңитцәо ищымтәкәә. Аләатә иаңшшәо акәмыт дзызхәыцуаз. Еикәтәтәын амца ахатә, еиқикаар акәын ахәыштәара. Зны дидызы-хар акәеит зыжәлар ашәкәыщәара рызтәз Маштоц, нас – алитература бызшәа апытцәз Данте. Римлианаа дуззақәа литература хақыркхеит абырзен бызшәхәтә «Одиссеи-а» аитқарала. Дырмит Гәлиә ибзоурала хәра хлитература ашьәтә акит иоригиналу фымтала.

Аңшаңгәа анаслак, абна иа-хыхәәо атлақәа роуп раңхәа изысуа. Шәкәык ианзалом Дырмит Гәлиә шақара рыла ипырхагахо ишыкәлауаз хәаңандураа, шақашы шақара шыста-ара итаргәлаһәз, шақашы шыцра-леи гәгәлеи ргы тәны, шақара хәым-гара изырухәз, аха иара мшаңы, иблахкыгаха, имиләтеиқәырхага-ха инапафәы иххәаза иааникылаз ацәашы, егы фыртын баапсы ас-заргы, игәеисра еикәтәанза, имыр-

цәкәә ишыкыц икын. Згәы дагәз напхәащәәкәк, Аңсны аангылашыа имоуа ақынза даннарғагы, алаша-ра зыцрытәуа икалам импытхәра ры-лымшеит. Ишдыру еицш, икам дәәә бьбарк, акалам ақара зхашьа зхала изуа, аха иара, акалам зкыз ихатә, убартқәа зегы дырмырқәыртә амч илазтәзеи? Уи хымпада, идыру-ан, уахәамаки шәкәыкы шзеищымсуа ззымдырыз апсуа хәынқарқәә Леон иакәыз, Баграт иакәыз, мамзаргы шытрала иаңсуаз афилософ Иоан Петрици иакәыз, аңсуаа рзыхәан азәгы изыкамтәз, иара иқатцара-ны лахынқас ишиоуз, уалқшыаны «анцәә» ишиидитцәз. Убри ақнытә, ицрыхоз рзыхәан «ала шуеит аеы хәуеит» ихәозар акәхарын игәанала. Игәы дамжәеит, абна дылсны, ады лашарахь ицо амг ицрымхар ауам.

Ишдыру еицш, Дырмит Гәлиә институт далганы дипломк иңы-ба итамыт. Аха имаз атара хәычы ихы иархәаны, ихала ихы убри-ақара атара аиртәеит, идырра, иеилкаара убриақара иртәулеит, иртбаит, иусумтәкәә рыла академикцәа даарывақәало. Зегы рыла уи аңсуа жәлар рынасың дацана-кит. «Ақара сасуп, ахшыщә апшәымоуп» хәа иара ихатә ишихәә еицш. Нартаа ражәабжә дүкәә зырғиыз хәтәхәмадцәа ркәыгара анцәә ии-теит, ахатә-ихатә афырхатца ззырхәо хәпсуа рпарцәа ргәашьамхи ргәым-шәареи илеитцәит, ипсы ахынзатәз иеилеимго идиңеит, апсуа дәәә ми-латқ диламәашьо дкәзтәз, ибеи-ара ду – Аламыс. Иаргы дагықә-леит аңсуа жәлар дрыламысны, ргәы-рыпсы «дауастәны». Дагықә-леит абырзенцәа рзыхәан Гомер дшыкоу еицш, анемеццәа рзыхәан – Гиоте, ақыртқәа рзыхәан – Руставели, аурысцәа рзыхәан – Ломоносов. Уи ипстазаареи иуси урызхәыщыр, иңыашьо ухы уазымтәарц зал-шом излеилеиңгәз азәы имацара абасқак хәа! Анхацәа рфәы днеир, дара ркәзыша икәзышаха «днәры-лазфон», хыла-хшыла аус зуа, ин-теллект шәкәы-быгшәыла изыла-азаз рыгәтә даныкоу, урт дракараны, уимоу, азәырщы дагынарылхәәо днәрылағылон. Абри абас шақәу шахатра руеит, ихатә ипстазаа-ра мацара акәым, еиуеиңшым ищымтәкәагы.

Ишысхәаз еицш, уи ихъз хәра хәәнәтәфәы иаңшәымаха ищәан. Сашьеи сарей, акәәчәб аблақәа тә-аза иаркны, агәз анхамам, афархь мца еикәтәны, класс хәхтәәзалак Дырмит ищымтәкәә уеизгы ирнын, аңхәара хәналоган.

Ашкол салгахәан. Ащны дахтә-иит ихәуаз Дапуак. Азәыбжәтәын, иажәә пқан, дажәабжәхәә дуун. Саби иарей ажәеи ажәеи неиххә-ало, ажәйтәрей афәтәрей ишы-лацәажәо, Дырмит Гәлиә избәхә аацәригеит Адапуа.

– Абри хзәкәан ааианза акәын, – ихәеит уи, – саргы ицегы сычкәы-нан. Ақәәкә сәеит уск азыхәан. Аб-зар салаланы сышнейуаз, Дырмит саидгылеит. Уажә дызбазма, қытқ хәицалцит. Сиегәыргәан, аңс-шәкәә ааибәххәеит. Газет гәартқ

еидыхәәаланы икуп. Изиңахузеи абасқак ақәад, аасгәахәт.

– Уабәкәз дәд? – ихәан днасәзца-аит иара.

– Рахә титәкәк сыман, еидцала-ны, нақ испыригап, схәан азәы исте-ит. Уара уабәкәз, Дырмит? – схәан снаиәзтәаит.

– Саргы атитә сымоуп, – ихәеит. – Цасоу, шьамакоу?

Аччара далагеит. Ашьтәхәоуп сар-гы схәфәы ианааи. Арахә изтәодәз, ақалақә афәы инхоз атқарауа.

– Атитә сымоуп, аха уара урахә реицш, еидцаланы азәы исзитә титәым, акакала истилароуп, – ихәеит.

– Аңсуа, ишудыруа, абазар афәы ахәаахәтра иаңәамкәә иңхәзәит. Дырмит дузза абазар афәы дгыланы акы итиуа хәә захәхәдәз, дхәмар-ны ихәоз цысыщәеит. Арахь аза-рақәатицәә реицш, қәад гәартқ еидгәаланы, игәытәхәхәә икуп. Иа-зүтәхузеи ариакәра қәад? – хәә снаиәзтәаит.

– Абри ами истиуа, – ихәеит. Дысхыччоз цысыщәеит.

– Алаф ухәәит акәымзар, ақәад атира уара иабауатәоу, Дырмитхе-ит, – схәеит.

Абри баша қәадым, дәд, газетүп. Хәпсуа газетүп. Усқ, иумаз, аңхәашьа здыруаны иубо ирығала, – ихәан, цы-рақәк насиркит. – Истиуеит, арахь иааизакны азәы игаргы стәхым. Пытқык рфынза иназартә итәтәуп. Иатнытуала афәыц тжәхәуеит.

Исцәымыгхәит, изышәәыыз-рызеи. Уимоу, иситәз агәзетқәа рыхә итәшья сакәымшәеит. Сабитқас қарышык абеисыркуаз! Азәыб-жә сахәаиз, хар змамыз анхацәа аазызыган, исхызыгы иазбазгы расхәеит. Дасу илшоз ала, напе-илақса қәхцән, уқытәуаа хәхәз-ла абарт апарәкәә ухы иархәә хәә қкәынак итәны, Ақәәкә дхәшәтит.

Дәәә милақ ркны иңшаара уа-даууп асеиңш қәзқәхәоу. Уи атқакы итгәы ихәракхоит, усейпш қәзқәз дшапсуа гәтылсәз, насгы дышхатәз уанәзхәыцлак. Аңсуа ианакәәзалак, абазар афәы дгыланы ахәаахәтра ицәымғын. Уи ащыза иара иаңәам-кәә, дланарқәуа ицәә пнаеуаны иңхәзон. Рахәы мыцхәкәк има-зар, инеидцаланы азәы инаиңтон акәымзар, сса-мысак стәуеит хәә абазар афәы дгыломьит. Исгәалашә-ит, усқан раңхәаза инасаҳаз, шақә исцәымыгхәз.

Усқан исыздыруамыт, саныщә-идаслақ, сара схы-сгәәфәы Дыр-мит иахәгы дшыхаранакуаз ари афәкт. Ахықәкы ду, ахықәкы бзиа анағаразы изцәыңхәшәтәуи из-цәыңхәшәтәымы хәә уащы иа-нишәо-ианизо аамтәзы, абри игә-лаиришәар, шақә ихәартә духозеи! Згәы хәаңсоу харамк, анцәә згәы нирхаз шарамшак иакәымзар, абри мацара азыхәангы Дырмит хәтыр икәзымтәра дарбану!

Еснагъ иуцу ныхәоуп ихәе-ит Хемингуей Париж азыхәан. Уи иажәкәә еитәрсны иаххәозар Дыр-мит Гәлиә – аңсуа еснагъ иуцу бзи-бароуп.

(Иауы коуп)

Владислав Арзынба: «Хышәоык Спартакаа»

Тамшәтәи адесант – 31 шықәса

■ Аңсны Ахәынқарра Ахада Аслан Бжәяниә Тамшә ақытан 31 шықәса раңхәа адесант азхытәра амш аены Ахъз-Аңша Абақакны ашәтшьыцәрақәа шьтеитцәит.

Ашәтшьытәра иалахәын 1992-1993 шш. Аңсны жәлар Рцынцә-тәылатә еибашьра аветеранцәә, Ахәынқарра Ахада Иусбарта анап-гәы Абесалом Кәарци, жәлар Ре-изара-Апарламент Аиҳабы Ла-ша Ашәба, аиҳабыра, араионқәеи ақытәкәеи рхәдәцәә, ауаажәларра рхәтарнақәә.

Цхыңгәымза 2, 1993 шықәса рзы ақыртәуа архәтәкәә Ақәә ақалақә ахь раагара аңхьыркәәәареи уақәа ага ирхәтәкәә амацәаз ртәкреи рзы Тамшә ақытан 300-щык инарзы-напшуа рыла ишыақәгылаз арра-мышынтә десант зхытәит. Цстбарада, ага рәимырбақәә азхытәра анал-дырша ашьтәхь, арра-мшынтә десант аибашьцәә урт ирзыпшыз Мрагыла-ратәи афронт аибашьцәә ирыцлеит.

Тамшәтәи аоперация аиааиуа ага-разы реиҳа атқакы змаз иреиуан, уи зегь зыпшыз амш арааигәара алнар-шеит. Адесант напхәра аитон Заур (Лакут) Зарандиә.

Адесант алахәылацәеи Мрагы-ларатәи афронт аруааи рәеибытә-ны, астратегиятә цәк ду змаз амәаду «Очамчыра-Ақәә» ааныркылеит, уи алагы еиқыркәеит ага ири итехни-

кеи амцашыра иалагылаз Ақәә ақә-лақә ахь рынашәтра. Атың афәы еи-цымәапыргон хыпхәзарала акыр еихаз, бьбарла еикәнык иқаз ага хәәахәк изымтәз ажәыларакәә. Хәибашьцәә ирәғәылан ага имо-тохысратә баталионқәә ааба, итанк-тә бригада, иартиллериатә дивизион. Бжәаха-бжәымш рыщыңыцқә аңсуа ар амәаду рнапафәы ианкыланы иры-ман. Итархан шәыла ақыртәуа гвар-дия, хыпхәзарара рацәәла арратә техника, хәәтә хәсабла иган еиуе-иңшык абыр, аңаңхәны.

Аңсны Ахәынқарра Арратә мқәә Ркомандақатцәә хәдә Влади-слав Арзынба Аңсадгыл ахыащәә Очамчыра араион Тамшә ақытан ар-ратә операция амәақгараан иаа-

дырпшыз афырхатцәра, агәымшәә-ра, ақазара харак азгәәтә, амшынтә десант алахәылацәә, Мрагыларатәи афронт аркәшәкәә, Арра-мшынтә мқәә аңшәыра ритәит, еиҳа зәә-лызкааз ахәынқарратә хамтәкәә ранашьаразы рыхъз хәан. Владислав Арзынба урт «Хышәоык Спартакаа» хәә рзыхәеит.

Адесант азхытәра иалахәыз, Ле-он иорден занашьоу Сергеи Зыхәба игәәлиришәоит: «Ииюль 2, ашарқаз асаат хәба рзы иахзәлхыз атыңағ хәқан, азхытәра хәәзықәхцән. Аха излеилкаахаз ала, иахзарбаз атың мақ хәцәхкәеит, 500-600 метр рақә-ра. Амшынцәхәә анащә абна уащы дзылсуа икамыт. Ихәзбәит бнала акәымкәә, амшын иаваршәны хцарц. Иныкәырцшшәә хәхъзхытәызгы аадыруан, рацәкәк бжәамкәә иқан арцәыгәкәә рышәтәцәртә.

Ага ирхәтәкәә амәаду хада аа-ныркылон. Иаадыруан жәыларара урт хызыращымсуаз. Ақыртәеи хәрей иаалыркәаны аиғәхысра хәлагеит. Саатқәкәк рыла хыпхәзарара рацәәла ақыртәә тахархәит. Абасала, хше-иғәхысуаз, амәаду ахь хкылсит. Уа хәннеи хәеиоахшәит, гәып-гәып-ла хдәыкәлеит Тамшәтәи ашкол ахь ххы рханы. Уақә ақыртәә рыштаб ықан. Ащәтәи рыштаб – Тамшәтәи амаамыназарта ахыбрафәы. Цсаатқ рышәтәхь ауп Мрагыларатәи афронт хәрей хәнеибабаз. Нас хәеибытә-ны ашкол тахархәит, амәадугы, аа-игәә ахәыхаракырагы аанахкылеит. Абри аидысларфәы аңсуа еибашьцәә иргеит хыпхәзарара рацәәла атехни-ка хәнтә, абыр, аңаңхәны, уи моу

абылтәгы. Убасқан хәра ихәткәе-ит асолдатцәә рымацара рақәым-кәә, ақыртәуа офицерцәагы. Аамшы амәаду нкыланы ихәман. Адесант хус даара иуадащын, аха акымзәрак хәас икамтәкәә, хәдцә нахәгзеит.

Цхыңгәымзатәи урт амшкәә раан Аңсадгыл рхы ақыртәит 57-щык зхи-зыпсы ирмеизаз аибашьцәә гәымшәкәә, еиуеиңшымз ахәрақәә роуит 153-щык Аңсны аңацәә.

Очамчыра араион Тамшә ақытан имәақгәз адесант азхытәра 1992-1993 шш. Аңсны жәлар Рцынцә-тәылатә еибашьра атоурых афәы хәштра зқәым дақканы иаанхоит.

Ақыпхь иазирхейт
Б. Қәзия

Амратәылахь игәыблра еихсыгъуам

Ашәкәы ҕыц азыргара

Акәа ақалақ Амш есышықәса иазгәартит июль мза алагамтаз. Убас, сынтәа аныхәатә усмәагәтәкәа еиҕәаан июль 5-6 рзы. Заа ишыақыргылан аусмәагәтәкәа рплан, егъеихшан еиуеицшы ахырхартәкәа рыла.

Аныхәа аеалархәаразы иаит Акәеи аешыаратә еизықәаашыақәа ахырбжбу Урысәыла ақалақкәа ркнытә аделегациякәа.

Акәа Амш азгәатара ахәақәа итагзаны уи зәалазырхәырц ахнықалақ итааз Москватәи аделегация илаз асовет аурыс шәкәышәы, апоет, адраматург, апублицист Иури Полиаков ипылара еиҕәаан "Москва Ашны" акны.

Иури Полиаков деицырдыруеит

уаажәларратә усзушк иахәсабалаггы. Редактор хадас даман агазет "Литературная газета". Иахәа адраматургәа Рмилаптә Ассоциация ахантәафыс дыкоуп.

Москва ииз, иаазаз Иури Полиаков дшыхәыҕыз алитература дзәфлымхәеит. Н. К. Крупскаиа лыхыз зху Москватәи ардәфратә институт даналга, аус ахыуазаалакгы алитература дацәхьамтыцызт. Аханатә акымкәа-фбамкәа ажәеинраалақәа реизгақәа шытжыбызгы, 1980-тәи ашықәсқәа ралагамта нахыс апрозафәи иеңишәо далагеит. Итжыуеит ипрозатә рәиамтәкәа реизга "Сто дней до приказа". Уи нахыс еиуеицшы ажурналкәа ркны ласы-лассы ишымтәкәа ркыпцхуан, хазы ишәкәкәа тытцун. Иахәагы ашәкәышәы ирәиара инапшыны инапы алакуп ауаажәларратә усура.

Акәа Иури Полиаков иҕыларых инеит аҕсуа шәкәышәы, акультура амат азызуа, ауаажәларратә усзушәа, ажурналистцәа, алитература абзибафцәа, иара убас "Москва Ашны" анапхгареи аусзушәеи.

Аиҕыларә зәалазырхәырц имәахытыз итабуп хәа рахәауа, дазаатгылеит цыпх, тагалан Аҗсны дшәтааз, арахь иаара еснаг агәахәара шинаҕо, избан акәзар ихычра ашықәсқәа инадыркны игәакәа дрыцны инеипынкылапы цшәара даалон. Еиҕаразакгы Афон Ғыцқа. Убри акнытә ахаангы игәыблра еихымсыгъыц.

Акәака данауаз иааигаз – ааигәа итыцыз ироман ахтәтәи ашәкәы "Советство. Узник пятого волнореза" асовет аурыс шәкәышәы игәалашәарақәа рцикл иатцанакуа ихычра ашықәсқәа ирызкуп. Москватәи ашкәлхәычы рагъаза акәны 1969 шықәсазы Афон Ғыц иҕсы ишәон.

Арҕыс изы иҕышәхәын амра хааи, амшыни, ашәхәкәеи рдунеи дахьатауаз. Иқәлацәеи иареи реицхәмаракәагы рхатә тыҕ рыманы игәалашәарафәи иаанхейт.

Абасала, ароман ахәтәкәа ирыдхәалоу ахтысқәа Аҗсны – Афон Ғыц имәаҕысуеит. Ароман аҕны автор иҕәыпшра ашықәсқәа ирыдхәаланы иааирпшуа Москватәи арҕыс Иури Полуиаков иахәсахәла ицәыргоуп. Аханатә автор хықәкы хадас иман асовет аамтазы изызхәуаз арҕыс дызлагылаз, икәша-мыкәша имәаҕысуаз зеггы дышрыхәаҕшүаз, ишидикылоз, хәшәарас ириҕоз аарпшра, убри алагы ихатә дунеи уагәылаирпшуеит, уагәылеихалойт, игәнукылогы рацәоуп. Ацикл хиркәшараны дыкоуп аҕшәбатәи ашәкәы ала.

Ашәкәы ҕыц азыргараан ашәкәышәы ироман аҕны иаарпшу ахтысқәа инарымаданы далацәажәеит ирәиаратә мәа, инапы злаку, хамтазтәи ауаажәларрафәи иааникыло атыҕ.

Атыхәтәан азцаарақәеи аҕакәеи рахь ииасит. Азыргара иалахәыз зыҕфлымхаз иреиуан: Урыстәыла ашәкәышәы рхейдикылақәа реиамдареи русеицуреи, аперидикатә тыжымтәкәа (ажурналкәеи агазеткәеи) рредакциякәа ртагылазаашыа, ашәкәышәы аус аҕны иҕоу алшарақәа, ауаажәларрафәи ашәкәышәы ироли иааникыло атыҕи ахәшәара ахынзәмоу, насгы иахынзәиҕахтәгыло, акультура азеицш тагылазаашыа ухәа егыртгыты.

Иури Полиаков хәтә-хәтәла дырзаатгылауа азцаарақәа рҕаккәа Каитцон. Наҕ-ааҕ агәаанагарақәа реимдара азфлымхара бзиа аманы имәаҕысит.

В. Ацанба

Аиҕәәажәарақәа – даҕаа тыцкахь

Аҗсны Аминистрцәа Реилазаарафәи

Аҗсны адәныкәтәи аусқәа рминистр инапынцәкәа назыгзо Одиссеи Бигәаа Аҕыза-министр Швейцария анеитралтә статус ахыацәызыз инамаданы, Урыстәыла, Аҗсны, Аахытц-Уаҕстәыла рделегациякәа Женеватәи аиҕәәажәарақәа даҕаа тыцк ахь риагаразы ажәалагала ҕартцәит хәа адырра иитейт.

ра амч ахархәара мап ацәкразы аганкәа зеггы рзы аҕақхыкәра зцу аусшәкәы анапатцәаразы аилибакаара залмыршахейт», - ихәеит Одиссеи Бигәаа.

Аҗсны адәныкәтәи аусқәа рминистр инапынцәкәа назыгзо Одиссеи Бигәаа Аҕыза-министр Швейцария анеитралтә статус ахыацәызыз инамаданы, Урыстәыла, Аҗсны, Аахытц-Уаҕстәыла рделегациякәа Женеватәи аиҕәәажәарақәа даҕаа тыцк ахь риагаразы ажәалагала ҕартцәит хәа адырра иитейт.

Женеватәи аиҕәәажәарақәа рхәаақәа ирҕагзаны агумани-тартә казшыа змоу азцаарақәа рылацәәажәара иаццан. Убас, Аҗсны Аахытц-Уаҕстәылеи ртәылауаа цынгыла рымамкәа инеиааиларц азы, ацәреи агәабзиарыхәареи пықәсларада ироуларц азы азцаарақәа ирылацәәажәеит. Ажәалагала ҕартцәит аҕсуа тәылауашәкәы змоу атәылауаа егырт ахәынцқаррақәа рахь ацаразы ироуа ауадафәкәа рызбаразы жәларбжәратәи аусуратә гәып аҕццарц. Женеватәи аиҕәәажәарақәа анафстәи рраунд ҕалоит 2024 шықәса, абцарамза анцәамта-цхынцкәынмза алагамтазы.

Рамин Габлаиа 2024 шықәса актәи азыбжа ашныцқа Ахәынцқарратә миграциатә мацзура инанагзас аусуразы атәыла Аҕыза-министр Александр Анкәаб адырра иитейт.

2024 шықәса ажырынхәамза 1 инаркны рашәарамза 30 аҕынза Ахәынцқарратә миграциатә мацзурафәи ахәаанырцәтәи атәылауаа ркынтәи авиза аиуара

зы 5 773 рзаҳал, ареспублика ахь ааразы ааҕхәарақәа раиуразы азыхәамтәкәа 8, аусуратафцәа ркын-тәи 526 рзаҳал рыдыркылеит.

Ахәсабрбатә аамтала (ахәаанырцәтәи атәылауаа ркынтәи аусуразы азин аршахатәкәеи апатенткәеи рыҕаразы ирыдыркылаз арзаҳалкәа) – 5 126, урҕ рахынтә апатенткәа – 776, амиграциатә сиа итагалоуп – 8 561- шык. Ахәсабрбатә аамтахәтә иалагзаны ахәынцқарратә бацъ ашәара мәаҕан.

Амиграциатә мацзура аиҕабы Аҕыза-министр иеиҕейт ахәсабрбатә аамтала ахәынцқарра иаларгалаз ашәахтәкәа.

Аусуратафцәа ахәаанырцәтәи аусуратә мчкәа радыцхәаларазы азин аиуразы иршәеит – 7 млн. 989 нызык 500 маат.

162 материал административтә шыаҕала азбартахь идәыкәцдоуп. Ахарапса аршәара аҕынтәи ахәынцқарратә биуцет иалагалаз апаратә малкәа реиццалытц 416 630 маат ркынза иназоит. Имәаҕоуп 28 инарзынапшуа иазцхәагәтаз агәәтарақәа, атәыла иалцоуп 6-шык ахәаанырцәтәи атәылауаа.

Амедицинатә гәәтара иахысит 6090 - шык амигрантцәа, иаарпшыны: ауафәи ииумунитет зырпсыҕеуа авирус (ВИЧ) злаҕеу ауаа – 6 -шык, агепатит «В» ачымазара змоу ауаа – 271-шык, агепатит «С» змоу – 156-шык.

2024 шықәса актәи азбжәзы Амацзура аҕынтәи абацъ хәсаб-ла ахәынцқарратә биуцет ахь ина-наштыт 93 904 694 млн. маат.

Аҕыза-министр Амацзура аиҕабы иара убас Амацзура изаамта-нытәиу аусура иадхәалоу азцаарақәа жәпақы ирзаатгылеит.

Алиса Гыцба лапшыгамта

Амузыкәтә еицлабра

Цхынгәымза 1 инаркны жьтаарамза 30, 2024 шықәсанза имәаҕысуеит Урыстәылеи Аҗсны ркынтәи абафхатәра злоу анагзафцәа еидызкыло, Алиса Гыццқа иапшыылгыз III Жәларбжәратәи амузыкәтә еицлабра.

Аконкурстә номинациякәа: академиятә, авокалтә шәахәара, ансамбль аказара (акамертә, аинструменттә, авокалтә ансамблькәа). Афестиваль Жәлар-при зауз изыршәоит аҕхәахәтә фонд 200 000 маат. Иара убас, аноминациякәа зеггы рфәи I, II, III амазарақәа зауа апаратә хамтақәа ранаршәоит.

Аҕхәахәа чыдақәа рырҕоит Уры-

стәыла иналукааша акультуратә институткәа.

Алцшаарақәа мәаҕысуеит цхынгәымза инаркны цәыббрамзаңза.

Жьтаарамза 16-20 – алахәылацәа рзы Москва имәаҕаҕоит Жәларбжәратәи амузыкәтә лаборатория (аказаратә класскәа, алекциякәа, азызырфәрақәа).

Жьтаарамза 28-30 рзы – Акәа имәаҕаҕоит аицлабра ахыркәшара (аиҕхәалатә зызырфәрақәа, аконцерт хада ахамтәкәа ранашәара). Жьтаарамза 31 рзы Акәа имәаҕысуеит аҕхәахәкәа ранашәареи алауреатцәа рконцерт хадеи. Абцарамза 1 азы Пицунда имәаҕаҕоит алауреатцәа рконцерт хада.

Азыхәарақәа рыдыркылоит цәыббрамза 30, 2024 шықәса азынза.

Аҗсны инаркны Китаинза

(Алгарта)

Июль 20 азы аконцерт иаццәахит Х ашәышықәса иатцанакуа Цицундәтәи аҕырсинантә ныхабаафәи. Уаҕа икәгылоит Хыбла Гьерзмаа лдәафцәа хазынақәа, П.И.Чаиковски ихыз зху Москватәи ахәынцқарратә консерватория астуцентцәа, ауштымтацәа Вероника Хорошева, Вероника Андреиченко, Мария Лупарева, Валентина Химич, Лада Меркулиева, иара убас ашәахәара акафедра адоцент Хыбла Гьерзмаа лхатә. Афортепиано апартия налыгзоит аконсерватория адоцент Екатерина Ганелина – акыр шықәса раахыс Хыбла иаалыцрымшәо концертмейстерс илыцу.

Август 16 азы Акәа, Аҗсуа драматә театр асценәфәи Хыбла Гьерзмааи апианинорхәаф Олег Аккуратови автортә концерттә программа цәырыргоит, 1940 – 70-тәи ашықәсқәа рзтәи ашәақәа рыла ишыақәгылоу. Ари апрограма маи азы Москва иддырбахейт, ақәҕеиара дугы аман.

Август 18 азы Х ашәышықәса иатцанакуа Бедиатәи ауахәамафәи имәаҕаҕоит ахортә музыка аконцерт. Хыбла Гьерзмаа, Урыстәылатәи АФедерация жәлар рартист Лев Канторович инапхгарала Академиятә хор ду ашәа ацылхәоит. Аҕ Баграт III

иргылаз ажәйтәтәи аныхабааш Аҗсны атыҕцшарақәа ируакуп.

Августтәи ақәгыларакәа хнаркәоит аҕызтә концерт. Август 20 азы Хыбла Гьерзмаа асаксофонист Игор Бутмани, Сергей Макеев инапхгарала аҕыз-бенди дрыцкәыгылоит Акәа, атеатр аҕаҕхәа иаарту асценәфәи. Амузыкәнтәи инарыгзоит еицырдыруа аҕызтә, аклассикатә цдамтақәа.

Анафс афестиваль Урыстәылака ииасуеит. Аконцерткәеи аказара-класскәеи мәаҕысуеит Москва, Санкт-Петербург, Самара, иара убас Мрагылара Хара ақалақкәа: Владивосток, Благовешыченск, Хабаровск ркны. Абас еицш зымчәхак тбауу апрограма алыршахоит акультуратә аҕшәҕартақәа рзы Апрезиденттә фонди афестиваль адгылара азтә Альфа-Банки ирыбзоураны.

Иара убас афестиваль агастролькәа Китаи рымәаҕгара арбууп. Китаитәи аоператә зызырфәрақәа рагъаза акәны ирахараны иҕоуп Хыбла Гьерзмаа лыбжыы. Машәыршәа акәзам 2024-2025 шықәсқәа Урыстәылеи Китаи наҕ-ааҕ ркультура иашықәсқәаны изрылахоу.

Акыпцхь иазирхейт
Б. Қаҕыиа

Бҗыцк еицкәкәашоит

Апсны адәныкәтәи аускәа Рминистрра ахәамтә канәцит. Ахәтакхәла, уакә изгәауоп:

«Пҗынҗы 3 азы, Ермантәыла адәныкәтәи аускәа рминистр Қарт икәзаараан Ермантәылеи Қырттәылеи рыдәныкәполитикатә усбартақәа рхадәа Арарат Мирзоиани Илия Дарчиавилии Қырттәыла ацакыра акзаареи асуверенитети пату рықәдәтәуоп хәа ахәамтә картцит.

Убри инадхәаланы изгәахәоит: Апсны Ахәынқарра ихыцшымы хәынқарроуп, асуверентә статус 1994 шыкәсәзтәи Аконституцияҗы иарбоуп, ишьақырғәауоп 1999 шыкәсәзы жәларызегьтәи рреферендум аҗы ирыдыркылаз ахәынқарратә

хыцшымыра Анца ала. Инацшыны изгәахәоит ареспублика асуверентә статус зкәыла рхы шақәырцаз, Апсны знылаз амәа аныцрагы агәы иштам.

Абри инадхәаланы, Апсны адәныкәтәи аускәа Рминистрра Ермантәыла адәныкәтәи аускәа Рминистрраҗы аацхәара канәцит Қырттәыла ацакыра акзааразы аехырцаажәарақәа иркәацырц, уи икоу аҗагылазаашәа иаша иахәақәымшәо азы.

Иара убасгы азыацхәра ахәоит Ермантәыла ООН Ассамблеиа хадә арезолюция «Апсны Ахыц-Уацстәылеи ркынтәи иқәдәзи ицдәзи рҗагылазаашәазы» адкыларан абжыцра, аерман диаспора ареспубли-

лика ахыцшымыра аргәаара рҗаба ду шалоу.

Апсны инхо аерманцәа рдиаспора атәыла иапатриотцәоуп, ицсәдгылыны иршәоит. Хыцхәазара рацәала аерман миләт рхатарнақәа, абцъар шҗыхны апсуа жәлар ирывагыланы айбашьра иалагыланы ареспублика ахақәитразы иқәдән.

Хәкәгыҗеуит, Ермантәыла анапхара хара имгәкәа икоу аҗагылазаашәақны ииашоу алкаакәа картцап хәа, абри азцаара аганахәалагы апозиция тышәыннарәалап хәа.

Апсны адәныкәтәи аускәа Рминистрра Қырттәылахәа аацхәара канәцит икоу аполитикатә тагылазаашәацәкәа ианышәаны амч ахамырхәаразы айқәшахәтра анапы ацанақырц.

Атацәарей, абзиабарей, аиашарей Рымш

Стелла Сақаниа

Ақыр шыкәса цәуит Урыстәыла июль 8-зы атацәарей, абзиабарей, аиашарей Рымш азгәарт-иҗыҗтәи. Сынтәа Урыстәыла Ахада Владимир Путин ирылаиҗәеит 2024-тәи ашыкәс атацәара ишашыкәсу ала.

Убри инамәданы, июль 8-зы Апсны икоу Урыстәылатәи Ацхаражәаартәҗы имәагысит кыр шыкәса еицынхо атацәарақәа ахәацәартә шәкәкәеи амедалкәеи рыҗара. Уахь имәахыҗит Апсны икоу Урыстәыла ацхаражәақәа Михаил Шургалин, Апсны ацара аминистр Инал Габлиа, уи ихатыҗуақәа Ада Кәарцелиа-җыҗа, аб Виссарийон, амәсәтә информация ахаражәақәа русзүшәа.

Ахәацәартә шәкәкәа рыҗара иала-

гаанза иархәан Апсны Урыстәылеи ргимкәа. Анақс әжәа иман Апсны икоу Урыстәыла ацхаражәақәа Михаил Шургалин. Уи ақыр шыкәса еицынхо атацәарақәа дрыдныхәало, икәгыларәҗы итабуп хәа иеиҗәеит ари ашыҗа аусмәаҗыҗатә аиҗәаара зыбзоуроу «Россотрудничество» анапхәаҗы Дмитри Федотов.

Иара убас әжәа змаз Дмитри Федотов дазаатгыҗеуит ари амш ныхәаны Апсны азгәартәра ишалагаз 2009 шыкәса инаркны. Арт ашыкәсәкәа ирылағзаны Апсны иқәынхо еиуеиҗышым амиләткәа рахьтә 50-ык ақыр шыкәса еицынхо атацәарақәа алкааны ахәацәартә шәкәкәеи амедалкәеи шранаршыахәоу.

Раҗхәаза изанаршыаз иреиуоп Апсны ақәбәтәи Ахадас икәз Сергей Багаҗыш иҗшәмеи иареи, ашәкәышәы Алыкәса Гогәуа иҗшәмеи иареи.

Анақс дыкәгыҗеуит аб Виссарийон. Уи дазаатгыҗеуит ари амш Февронии Пиотри ацкәкәа рыбзиабара ишадхәалоу. Дара җырпштәны зегьы ишрынарғаз ауаҗы гәык-җыҗык ала изықалара. Изгәеиҗеуит ауахәамәлагы, мамзәргы ус уаҗытәыҗәсалагы ауаҗы иашала иҗҗәсаара мәаҗыгар шахәтоу.

Ари амш азы иалкаан быҗыҗык кыр шыкәса еицынхо атацәарақәа, иахәацәа хәамтәзы амаҗәаҗы змоу.

Ахәацәартә шәкәкәеи амедалкәеи рнаҗәҗы иритон Дмитри Федотов. Иалкаахаз рхыҗхәазараҗы икоу: Витали Хатуней Смыраа – 33 шыкәса еицынхо; Шәлуеи Аллеи Цытанаа – 51 шыкәса еицынхо; Алексееи Валентиней Папаскыраа – 52 шыкәса еицынхо; Хачики Нварди Минасианаа – 52 шыкәса еицынхо; Иурии Зинаидеи Иакәшкинаа – 54 шыкәса еицынхо; Ивани Валентиней Багаеваа – 56 шыкәса еицынхо; Алексееи Валентиней Вартиканаа – 61 шыкәса еицынхо.

«Ашколи апстазаарей»

Апсны ацара аминистрра иҗнаҗуа ацәарадырра-педагогикатә журнал «Ашколи апстазаарей» аҗышәалеи урысшәалеи иҗыҗеуит 1979 ш. раахыс.

Ажурнал раҗхәаза аредакторс дыкәан Апсны зәаҗсәзтәыз арцаҗы, аметодист, Апснытәи ахәынқарратә университет (арцаҗратә институт) аматематика акафедра адоцент Иуана Асазба. Уи инарцауланы адыррақәа ирхәахан ацара-аазарей ацәарадыррей ркны, шыахәла еиликаауан алитературеи, атоурыхи, аҗыҗыра ауси. Ари зегьы журнал ацәаки айкәыршәашәеи ирныҗышәуан.

Хымз рахьтә знык иҗыҗуаз ажурнал рстатикақәа анырцон арцаҗәа, аметодистцәа, ацара-аазара знапы алакыз азәыргы. Урт зегьы ахыцбаҗхәкәа, ашкәкәа, иреиҗау ацәраиуртәкәа русзүшәа рзы ицхырааҗкәа, аметодикатә хархәаҗкәа даара ихәартан. Хәара аҗахума, журнал ақыҗыҗымтәкәа ирыҗхәон, рхы иадырхәон иара убас ацәацәеи астудентцәеи. Иахәагы изыҗышәу тыҗыҗымтоуп.

Аҗыҗымтә аҗны аус руан: Руслан Каҗба, Бабуца Абыхәба ухәа аҗышәа

змаз азнаатдыршәа.

Иахәа «Ашколи апстазаарей» редактор хадас дамоуп ақыр шыкәса раахыс арака аус зуа Лиалиа Чамагәуа.

Хәбәи Камани иҗахаз ргәалашәара

Ииультәи ажәыларакәа

Пҗынҗымзә 4, 1993 шыкәса рзы Хәбәи ашыҗәҗы абатәлион «Горец» иҗахаз аибашьцәа аҗыҗыра иргәаладышәеит Ақәа ақалақь, Ахы-Ацша апарк аҗы.

1992 – 1993 шш. Апсны жәлар Рҗынҗыҗәылатә еибашьраҗы иҗахаз Рбака амцан ашәҗыҗәрақәа шҗартцит аибашьра аветеранцәа, иҗахаз ранацәа, рыуацәа, рҗынхәа, Жәлар Рейзара-Апарламент Аиҗабы Лаша Ашәба, адепутатцәа. Иара убас урт Хәбәи ихәлеит.

Апсны 1992-1993 шыкәсәкәа рзы имәаҗысуаз Аҗынҗыҗәылатә еибашьра атоурых аҗаҗкәа ркны арыцхә рҗынҗымзә 4, 1993 шыкәса ишьаартцәроу, илахь-иқәдәгоу мышны иаанхоит.

1993 шыкәсәзы рҗынҗымзәзтәи ажәыларан абатәлион «Горец» Аҗынҗыҗәылатә еибашьраҗы аиааиразы ақырцәнакуаз адцәа нанаҗзон. Апс-

1993 шыкәса рҗынҗыҗәи аеи-иошамтазы Вианор Ашба зхадараҗы дыкәз абатәлион «Горец» 40-ык ркынза аибашьцәа арратә хыдцә анаҗаразы адцәа аиуит.

Пҗынҗы 4, 1993 шыкәсәзы абатәлион «Горец» адесант, аштаб аиҗабы Сергей Аршба икомандақатарала, Хәбәи ақәцәан вертолиотла итәарц адцәа рыман. Аха адесант атәара иахәзанза ақыртуа гвардияа амцәа рыжәырцит. 46-ык ркынтәи еиқәхейт 17-ык. 29-ык тахейт, 5-ык хабарда ибжәзит.

Пҗынҗымзә 4, 2019 шыкәса рзы Хәбәи ашыҗәҗы иаадырцит иҗахаз ирызку абака.

Традициала ишьақәгылахьейт есышыкәса рҗынҗымзә 5 рзы Каман ахы иақәйтзәтуаз аибашьра аветеранцәа реиҗыла-ра. 31 шыкәса раҗхәа ақыҗа ампыцәхәла иҗынҗы атарцәаразы ишьаартцәроу аидысларақәа ахыцоз аҗыҗ аҗы есышыкәса еиҗылоит Ешыра-Афонтеи абатәлион аибашьцәа. Ацәкәа аҗынҗы азыхь ахыҗыҗы аҗыҗ ааигәара хыцхәазара рацәала ауаа еизоит, урт иҗахаз рбака амцан ашәҗыҗәрақәа шҗартцит.

Оажәи жәеиза шыкәса раҗхәа, Ақәа араион Каман ақыртуа импыҗхын. Уи азы еиҗкааз ажәыла иалахын Ешыра-Афонтеи абатәлион. Иара убасгы ари ажәыларәҗы иҗан Дәрыҗш, Лыхны, Ацандара, Очамчыра араион ркнытәи апсәдгылы ахычәоу.

Еизаз ауаа рхыҗхәазараҗы икәз реиҗараҗык – Каман ақыҗа ақыртуа мпыцәхәлақәа ркын-

Апсуа кыҗыҗ ахәаакәа зыртбаауа

Иахәа изгәалашәо рацәауоп Апсны акультура Аминистрра иатәу ажурнал «Апсны аказара» хәжәлар рмилаҗ-хақәитратә қәҗара ишаллаз. 1977-1978 шш. раан Апсны ауаажәларра-политикатә тагылазаашәа даара еибарххан, еиҗараҗы Апсны Аконституция адкыларә (аиҗарақәа ралагалара) ақәша-мыкәша. Апсуа жәлар рзинқәа рыхәаразы ақәлара иабзоураны 1979 ш. асовет еишәбыра хәҗыла асоциал-экономикатә рҗеиара аганахәала ақыр азбамтәкәа рыдыркыҗеит, иара убас рҗыҗыра аҗшыҗан а-журнал: «Апсны аказара», Апсны ацара Аминистрра иатәу ацәарадырра-педагогикатә журнал «Ашколи апстазаарей». Арт аҗыҗымтәкәа рыҗбагы сынтәа 55 ш. рхыҗеуит.

«Апсны аказара»

1979 ш. иҗыҗит ажурнал «Апсны аказара» раҗхәтәи аномер. Уи редактор хадас даиуит ашәкәышәы, апублицист, ауаажәларратә усзүшәы Цыума Ахәба, аҗаҗыҗыкәу амазаныкәаҗәс – апоет, апублицист Сарийон Тәркыйл, асахәаҗыратә редакторс – Виссарийон Цыыҗба, ақәша аиҗабыс – Светлана Қорсаиа.

Ишдыру еиҗш, уаанза аказара иазкны аҗышәәла иҗыҗуаз ажурнал иҗкәмызт. Апсуа аказара ахырхартақәа зегьы зныҗышәа аҗышәә-

ла иҗыҗуаз ажурнал амилаҗтә қазара амаҗ азыуаз зегьы агәацыҗәара рнаҗеит, адкыларәҗы аадырпшәуан.

Аредакция аусзүшәа реиҗш, ажурнал аредколлекция иалан: Азиз Аҗрба, Боча Аҗынҗыал, Иура Аргәын, Мери Ахәшба, Валери Ахәшба, Владимир Атцәнари, Едуард Бебиа, Олег Дәмениа, Елена Малиа. Урт рнаҗсангы лассы-лассы аредакцияхь имәахыҗуан, ажурнал изгәылымхан Алыкәса Гогәуа, Валери Гамҗа, Геннади Аламиа ухәа апсуа интеллигенция рхатарнақәа азәыргы.

Аханатә аредакция аусура иҗышәынтәаланы еиҗкаахарц ахәтә усуртә ауадақәа амамызт. Аха, ега ус ақәзәргы, уи амаҗ азыуаз аусура еиҗадырхомызт. Ишнеи-шнеиуаз, 1985 ш. арҗеиаратә еиҗкаарақәа рзеиҗш хыбра (иахәа – Д.И. Гәлиа ихьз эху Апсуатцәара аинститут) анрыртә, «Апсны аказара» аредакцияҗы уахь ииаган. Есааира аусура амәхак тбаахон, аҗхәақәаҗы иргәаҗхон.

Еиуеиҗышым ашыкәсәкәа раан ажурнал аредакцияҗы аус руан: апоет, иаамтәкәа зыҗсәзаара иалцыз Виачеслав Цытанаа, иара убас асахәаҗышәы Рауф Барцыз, акультура аусзүшәы, аиҗагақәа Тамила Аршба ухәа егыҗыртгы.

Апсны Аҗынҗыҗәылатә еибашьра (1992-1993) хәжәлар риааирала ианейлҗа, аҗаҗхәа Цыума Ахәба инапхара ажурнал аредакция аусура иацнаҗеит.

Ажурнал раҗхәтәи аредактор Цыума Ахәба, уи ивагылаз ишыҗәа рлаҗала бзи картцит апсуа қазара азырғараҗы, аиҗыҗарақәа рыларцәараҗы. Аредактор хадә аҗыҗымтә напхара азиуан иҗсәзаара атыхәтәантәи аамтәзынза, 2019 ш. иҗсәзаара далцәанза. Анақс ажурнал аредактор хадас дартеит апоет, аиҗагақәа, аҗышәа ду змоу апублицист, ауаажәларратә усзүшәы Геннади Аламиа. Уи инапхара аҗышәа Апсны акультура аминистрра иатәу ажурнал «Апсны аказара» атрадицияқәа ирыццо, еихаҗауа иаауеит.

ны аҗтны-қалақь Қырттәыла Ахәынцсовет архәтақәа ркынтәи ахақәйттәра иазкыз ажәыларә рҗынҗымзә 2 инаркны 9 азынза имәаҗысуан.

Пҗынҗымзә 2, 1993 шыкәсәзы Тамш ақытан изхыҗыз арра-мышнтә десанти Мрагыларатәи афронт аибашьцәеи еицхырааны астратегиятә қакы змаз амәаду «Очамчыра-Ақәа» аанкыларә, иара убри ала ақыртуа архәтақәа Ақәа ақалақь ахь риара аҗхыркәкәаара рылшеит. Пҗынҗымзәтәи ажәыларатә операция афронткәа зегьы рҗеи аҗеиара аман. Ашьаартцәроу еидысларақәа мәаҗго, апсуа еибашьцәа Шрома ақыҗеи, астратегиятә қакы змаз ахарақырақәа Цугуровеи Хәбәи ргеит.

Пҗынҗымзә 4 рзы Шроматәи ахырхартаҗы иуадашу аҗагылазаашәа шыкәгыҗеуит. Гиви Смыр икомандақатарала 2-тәи абриҗада 4-тәи абатәлион аҗа иҗымцәа аҗынҗы ирыцәахаз рацәахо ианалага, Хәбәи ашыҗәҗы уаанза иааннакылахь апозицияқәа ааныҗыны ихәацыр ақәхейт.

Ас еиҗш аҗагылазаашәаҗы

тәи ахақәйттәра иалахәыз аветеранцәа, иҗахаз аибашьцәа рыҗшәмахәсақәа, рхәыҗкәа, ранацәа, Апсуа ар афицәрцәеи араион ауааҗыҗыреи рақәын.

Пҗынҗымзә 5, 1993 шыкәсәзы Ешыра-Афонтеи абатәлион Каман ақыҗа аҗа далырцит. Апсуа еибашьцәа ацх рәалакны Амзара ақытан инейт, ашарцәзы урт анаара иаҗәланы, азы ихыз ацәа иқәсны Каман ақыҗа иаләлеит. Апсуа еибашьцәа ашыҗа илбааны еибашьра ицон, зегьынцәарантәи иубаратәи иҗан, аҗа ахымцәа иаиргон, аха апсуа еибашьцәа аанкылашы рымамызт. Асааҗ ақы инарзынапшәуа Каман ақыҗа аҗа иҗынҗы иҗарцәын. Уи ашыҗахь апсуа еибашьцәа даҗә рҗышым ирылағзаны Шрома ақыҗеи Хәбәи ашыҗәҗы рахь ажәыларакәа мәаҗыргон.

Пҗынҗымзәтәи ажәыларатә операция аҗы иаҗымкәа апсуа еибашьцәа тахейт. Пҗынҗымзә 5 рзы, аибашьцәа рҗырак ргәаангарала, Апсны ахақәитразы ишьаартцәроу ари аибашьраҗы Аиаиара ахь уназгоз ақырза ацәк ду змаз ашыҗә қатцан.

Зажәеи зуси еицнагаз

Гуҕа Цыкырба

Апсуа жәйтә-натә аажыҕтеи рыҕста-заара аказара иагыҕцә хадан. Ажәлар шәышықәсала иапыртцоз ашәәкәеи акәшарақәеи абырлаш еиҕш иҕсақьаны хмилат ирыларыҕсон. Иарбан аамтазаалакы Гәдоуҕа араион акны ажәлар рәапыҕцә хәамтақәа апыртцози ашәәкәеи акәшәақәеи рыла ибеиан. Иаагозар: Ачба Жана, Ақәаба Мты, Гәынба Алиас, Кәарчелиа Мет ухәа ирацәафны.

Апсуа милаҕтә казара аҕбаба азызбаз, аҕоурых ағы зышҕа анымтцзо ианызтцаз, урт иоурыжызы адацқәа хәжәлар рказара иала-соуп. Асовет аамтазы араион акны ирацәаны ахапшыҕаратә коллективкәеи, ансамблькәеи еиҕкаан. Аҕарахәа, бахатәра ссирла ажәлар иаарылагылан, нас Апсны ахы-аҕыхә еи-цырдыруа икалас аказара амәа тбаа азтаз акомпозиторцәа, ахореографцәа, акәашақәа, ашәәкәақәа: Бебиа Едуард Уахаид-иҕа, Қьецба Лев Максим-иҕа, акомпозиторцәа: Чыҕба Алексеи Чанҕа-иҕа, Гәымба Ражден Цы-гәатан-иҕа, Царгәыш Уасил Михаил-иҕа, Ченгелиа Константин Антон-иҕа, Чанба Нодар Виктор-иҕа, Кортуа Иван Еснаҕ-иҕа, Шамба Иуана Сафар-иҕа, Аиба Виачеслав Максим-иҕа, Ма-лиа Зураб Владимир-иҕа, Уанаҕа Гиви Алексан-др-иҕа, Баҕаҕелиа Баҕрат Ахмет-иҕа, Хәынҕариа Оҕар Гьаргы-иҕа...

Акәашақәа иреиуоуп: Ачба Далаҕбеи, Кәы-руа Жора, Хыкәба Маска, Гәыблиа Владимир, Ашардан Шамел, Ашардан Иван, Цыкырба Ве-нера, Герзмаа Маиа, Гәынба Дона, Дасаниа Ру-фет, Мқанба Едуард, ашәәкәақәа: Хаҕба Ана-толи, Ақәаба Акаки, Санаиа Владимир, Аншба Зоиа, Хынтәба Хымцә, Хәлуашь Зәкан, Чакмач Вилик, Цыгелиа Владимир (Вова), Чамаҕәуа Но-ра, Бигәаа Натикәо...

Асовет аамтазы аказараҕы аҕбаба ду збахыаз, Кәыҕа Лакрба Гәдоуҕатәи араион акултура афны 22 шыкәса дахагылан. Уакәтәи иусуразы СССР акултура аминистрра Абираҕ Каҕш ианаршыахьан. Абыргәаи рансамбль «Нартаа» 30 шыкәса еиҕымкрада напхгара аитон.

Апсны Аҕынҕтәылатә еибашыра анцоз аҕхәтәи амш инаркны апсуа жәлар рыҕәта дгылан. Уи иажәеи иҕәанагарақәеи ажәлар ргәы штырхуан, ацхырааразы еснаҕ дыхиан.

Апсны аибашыра анеилга, 1994 шыкәса-зы Гәдоуҕа араион акны аибашыра иалага-анза еидикылахыаз, аказара иадхәалоу афото-сахыкәа маҕымкәан еизганы имаз ситәит: - Мышкызы аказара знапы алакыз, зыҕбаба дуз, рпатреткәа еидышәкылозар, ишәтахозар хәа ипхьазаны, шәара ишәыстоит, - ихәан иаа-сиркит. - Арт апаратрәкәа зегы аҕоурых рымо-уп, - ихәан исаанижыт Иван Тамшыҕа-иҕа.

Лакрба Иван избахә змахац, дыззымдыруа дыкамзар калап. Уи уатәтәи амш иазхәыцу-аз уафын. Дыздыруаз, изааигәаз зегы ихьзи иабхьзи еидкыланы ирхәон. Уафы нархак, зажәа разаны, иацкпацшы ицәажәоз, ица-улаз, ауаа ирзааигәаз, зыҕсадгыл азы ил-шоз зегы кәацза, араион ахаҕера аштырха иашыҕаз уафын.

Лакрба Иван Тамшыҕа-иҕа диит 1915 шыкәса жәабранмза 15 рзы, Гәдоуҕа араион Дәырпш аҕытан. Иани иаби шыҕа ашара рхылдит: Ивани Александр. Иара фышықә-са ихыҕуан иан лыҕстазаара даналцуаз, иаб-

гы 1937 шыкәсазы дрыҕхейт. Иван ихәычра ашықәсқәа удафын. Инысымәаҕы иҕәалаир-шәон. - Ииашатәкьаны сарей сахәшыеи иуа-дафыз аамта халиааит... Хшыхәыцкәазгы махәфала аус аауан, азәи-азәи хрыцхәибашьон, хәикәҕыҕуан. Ххәычра аамта хаштра зқәым акәны сгәаҕы иаанхейт...

Лыхнытәи абжаратә школ акны бжь-класск дрылҕейт. Уи аштыах Акәатәи арцафратә тех-никум дталоит. Истудентра ашықәсқәа раан аинститут акны еиҕкааз аетнографиаҕ хор ак-ны солист хадас дыҕан.

Иван Тамшыҕа-иҕа иарбан усзаалак инапы злеикуаз инаваргылан аказараҕы иҕбабаа дуззан. - Апсуа мца ааигәара хакәшан хана-атәалоз, хәихәбацәа апсуа жәлар рашәәкәа акәәхәа ианаацәырыҕгалак, хара рааигәа иказгы пшышыла ирыцхәргызуан. Убас исыз-гәамтазакәан аказара абзиабаара есааира адацқәа сыһнуцқа иоурыжыуан... - ихәалон.

1934-1935 шш. раан Цырхәтәи алагартәтә школ деиҕабын. 1935-1936 шш. рзы икыҕа гәакьа Дәрыпш рцәафыс аус иуан. Ирцафара инаваргыланы усқан ашколтә хори ақыҕа аclub акны еиҕкааз ансамбли напхгәафыс дры-ман. Иара дыздыруаз, ицәажәоз ибзиазаы иргәалашәоит икыҕа еснаҕ гәыҕцхас ишимаз, дшахызыауаз.

1938 ш. хәажәкырамза 20 рзы ахьз хараки даҕсахейт, «Алагартәтә школ иреиҕу арцафы» хәа далыркааит.

Иван Тамшыҕа-иҕа Осиповотәи арратә царайуртахь ддәыкәцан. Уи қәҕиарала ихыркәшаны, Бабруисктәи арратә царайуртахь дцоит идыррақәа еизирхарц. Ари ахтыс иҕәаларшәо ус ихәон: «Арратә царайурта саналга ЦК КПСС иканатцаз адтцала 50-шык афицарцәа, зегы акоммунисттә партия халан. Хдәыкәыртәит акавалериаҕә полк ақалакы Ломка аусуразы. Ари амш даара зсеиҕыргыоз мшын, исааигәаз-гы зыҕыргыон...»

Ускәнтәи аамтазы Иван Тамшыҕа-иҕа ихахыгы иааигомыст Аҕынҕтәылатә еи-башыра Ду иалагоит хәа. Ақалакы Ломка иа-наиа, иантышәынтәала 1941 шыкәса рашәа-рамза 20 рзы ақалакы Бабруиск иказ иҕшәма-лахь ашәкәы иҕит, рашәарамза 29 рзы днеины дшигыз ала.

1941 ш. рашәарамза 22 рзы Аҕынҕтәы-латә еибашыра Дузза иалаҕейт. Лакрба Иван аибашыра адәаҕы афырхатцара аарцшуа иҕа-ирцәуан ақыҕақәеи ақалакықәеи: Москватәи, Калугатәи, Смоленсктәи аобласткәа ркны. Да-лахәын Сталинградтәи, Курсктәи, Белгородтәи ажәыларакәа. Иара убас иҕаирцәуан Белорус-сия адгылқәа... Деибашыуан, ихьчон Польшеи Чехословакиеи...

Аибашыра анеилга Акәатәи ахаиртә еидца-раҕы иахабы ихәтыҕуафыс дыҕан 1958 шыкә-санза.

Аҕынҕтәылатә еибашыраҕы иааирпшыз агәымшәаразы ианашыан аорденкәа өба: «Аҕынҕтәылатә еибашыра II-аказара», «Аетцәа Каҕш» аорден.

Асовет Еидгыла аамтазы жәаа медал иа-нашын. Урт рхыҕхьазараҕы иҕоуп: «Москва ахь-чаразы», «Берлин аҕаразы», «Агәымшәаразы»...

Иван Тамшыҕа-иҕа еснаҕ здырра еихәахә-уаз, иаыцтцоз хәцан. 1949 ш. иреихау ацарай-урта, 1953 ш. ақалакы Ленинград иреихау ар-ратә школ ибзиаыны ихиркәшеит. 1958 ш. ирратә уалҕшәа ааныжыны икалакы гәакьа Гәдоуҕаҕа дхынәуейт.

Иара дышкәыпшыз бзиа иибоз аказа-

рахь ихы ирхоит. Уи иҕбабаа дуззан. Иусушәа, ицәажәашы, иеиҕкаашы лгәалалыршәоит Апсны зәаҕсазтәыз артист, ансамбль «Риҕа» асахьаркыратә напхгәаы Чамаҕәуа Нора: «Иван Тамшыҕа-иҕа иҕаулаыны ихәыцуаз, алишәа чы-да змаз, хәжәлар рказара иазфәлымхаз, зуафара дуззаз, згәы тбааз, нцәахшак иеиҕш хазхәапшу-аз Казан...»

Иван Тамшыҕа-иҕа уахгыҕ-еынгы зус ө-на-пыкла иашыҕаз, аказара злаз ақыҕақәа дрыла-ланы иалзыцшауаз дреиуан, ашәәхәареи акәа-шареи рансамбль «Нартаа» напхгара аитон. Урт еидикылоз, асценахь рцәыргараҕы иацыз аҕбаба, абас далацәажәон: «Абыргәа зегы рыфнәтақәа сыртаауейт, азәы дычмазафхар, смашына иакуа аашыҕыны иганы, хнейдтәа-ланы ргәы штысхуейт... Дара ахәыцкәа ирфы-зоуп, рөызхдыркәо уздырзом. Убри азы иаҕа-хуп аҕабызшәа, изласылшо ала срышәтоуп. Дара зегы тоурыхк-тоурыхк рымоуп. Урт есна-гь урзызырфлар ртахуҕ...»

1985 ш. Иван Тамшыҕа-иҕа дызхәагылаз ари ансамбль алахылацәа ааҕхьара рыман Иапо-ниаҕа. Имәаҕысуаз аныхәа иахьзын «Абыргәа рымш». Гәдоуҕатәи ансамбль «Нартаа» жәамш инарзынацшуа ақәгыларакәеи аиҕыларакәеи ирылашәын.

Иара убас, хара имгакәан Иван Тамшыҕа-иҕа напхгара зитоз ансамбль «Нартаа» алахылацәа, ишиашаз ицоз ателедырратә-рақәа «Лыхны-Рим» Темыр Агрба иҕәаратакынтә идырбан.

Иван Тамшыҕа-иҕа еиҕкаауаз, дызфыз, дызнысыз амәа статиак иҕазазом. Избанзар енак хәлаанза зхы ныкәцаны зыҕсы зымшыаз, зыжәлар рзы аус бзиақәа мәаҕызгоз, иааҕ-соз, аха уи иаламцәажәоз, еснаҕ иеҕыцу аар-тырак зыкәҕиоз пхәагылашын. Уи иҕбабаа ду азы «Апсны аказара зәаҕсазтәыз аусзуафы» хәа ахьз ихцан.

1982 ш. Гәдоуҕа ақалакы агәаны игылаз апс-шыартә «Алашара» директорс дартоит. Араҕа аус иуанатцы Гәдоуҕа араион акны иказ Аҕынҕ-тәылатә еибашыра Ду (1941-1945) аветеран-цәа рхеилак хантәафыс даман. Ускан акыҕхь акны ласы-лассы дцәыртцуан. Аибащәа рто-урыхкәа икыҕпхуан, иикыҕпхуаз агәзеткәа иргәылпқаны иман.

Иван Тамшыҕа-иҕа ипсы тәзтгы 109 ш. ихыҕуан. Сыбла дыхылоуп икәымжәи ихылпарч шкәакәеи дрылҕхәауа... Иҕахмадацәа рыҕәта дгыланы, лафк нарахәаны, ргәалаказара ныштыҕыны, днарыпхәагыланы, асценахь ицәы-

Хзыхьчода ххы хмыхьчар?

Аманда Анталаа

Арфышыҕатә маҕашыаркәа рхархәа-ра апроблема шамахамзар атәылақәа зегы ркны актуалра ду амоуп, еиҕа-разакгы аҕар рыбжьара. Адунеи зегы акны анаркотикатә маҕашыаркәа зхы иазырхәо рхыҕхьазара даараза ирацәо-уп, насгы уи есени еизхәуейт.

Хәтала иаагозар, Апсны афнүцәа иахьатәи аамтазы уи ихлымзаахха иры-латцәаны иҕоуп хәар. Еихаразакгы уи зыхько ауафы иеизхәмтаз ихы ззикуа хәа акгы анимам, еиуеиҕшым аспорт хккәа ракәыз, мамзаргы ашәәхәара, акәаша-ра ухәа арлаҕыҕхьратә усхкәа рышкә азфәлымхара анааимырцшуа, апстазаара иара изы аинтерес атцалом, ихы ззикша акгы издыруам. Иахьатәи аамтазы даара уҕы зыштыша афакткәа иреиуоуп зыкәра ыҕоу ауаа уахь ианхьадырцшуа.

Хара хмилат хыҕхьазарала хашмачу ала, азхәычра гәҕәа зтаху акы акәзар Ка-лап...

Иаагозар, аҕыҕхәтәантәи аамтаз асо-циалтә бызкәтаҕақәа ркны иалартәаз авидеонтамтала кылала анаркотикатә маҕашыаркәа Апсны ахәаа иҕаҕалан. Зегь рапхьаза иргыланы ицәыртцуйт азцаара кылала тагалашыас иаиузеи хәа?!

Анафс, аиҕа узырхәыцша даеа зцаарак - ирыладырцәазтгы шакафы ирыдыркы-ларыдаз кылала иааганы аҕар рныртәа-разы граммла ирыладырцәо ахәшә? Хәар шакафы фыц «аҕама» рбоузеи?

Иаҕеиҕшзуеи хтәыла, аҕагылаза-ашыа аиҕакра хәақәхьыршәар, хәхдырра иахьынзалшо атыҕ аҕы иахзаамгар?!

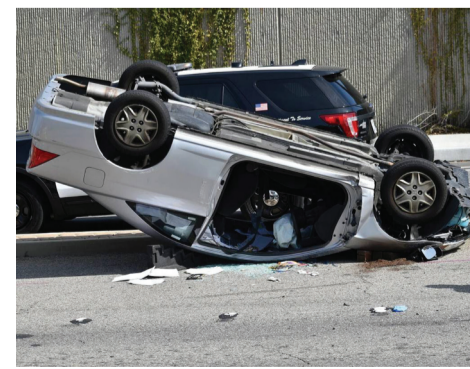
Ус уҕы узырхьуа азцаарақәа шака та-да инхәагышьюзеи...

Анаркотиктә маҕашыаркәа рнафс збашыа змоуз проблемәоуп апсскы зку амашына арныкәацәа рызцаара. Есе-ны өба-хца инарзынацшуа амашыаркәа Ка-лоит амәақәа ркны. Уи шамахамзар апсба-рақәа рылуҕ.

Иаҕа иажәахьантаргы, ашыжь аф-ны хандәылтцуа схынхәрушь хәа ххәы-цуа акынза хнейны хәкоуп. Ари даара ирыцхара дууп хәжәлар рзы. Икалап, уи фнәта-фнәтала амәаҕы аласра аҕагыла-ра атәтызар...

Еихаразак ахын, апсскы зку рхарала уҕы фызкаауа таацәаыла шыҕа-хы ауаа тахоит. Аҕынҕтәи аускәа русбартақәа русзуацәа апсскы зку даанкыланы азгәта-рақәаи агәантаракәеи анирто, ма аласра-зы, ма иахәтоу ашәкәкәа ахыциым азы, та-ацәала, жәлала зегы еизаны азцаара азбара иалагоит. Зегы хәцсуауап, Апсны ханхоит, шамахамзар еибатәым, мамзар-гы еибазымдыруа азәгы дыкам, аха ас еиҕш апстазаара ашәартара иантагылоу зынзгы иапсамзар калап ус ахымәаҕгара.

Апроблемақәа аки-аки неидхәыцло, ххала хәхдырра атыҕ аҕы ианаахамга, пхәақәтәи хҕеиҕш азхәычра удафуп.

Агәалашәара Ахраҭә

Апсны амтдәышәымпыл – 100

■ **Иуль 6 рзы ихыркәшахейт Ареспубликәтә ахәычтәы-қәыцштә спортшкол аҕны цшыымш имәапысуаз, Апсны Ахәынцқарра ашбатәи Ахада, Апсны амтдәышәымпыл Афедерация рағхьатәи Ахада, Апсны Афырхатә «Сергеи Уасил-ипа Багапшь иғәалашәара Ахраҭә» ағаразы ахацәа ркомандақәа рыбжьара Жәларбжьаратәи атурнир.**

Уи иалахәын: Карачы-Черкьесстәи Ареспублика, Краснодартәи атәылаҭәцә, Лугансктәи Жәлартә Ареспублика, Волгоград, Владикавказ, Ростовтәи аобласт, Апсны ркынтә акомандақәа ааба.

Ииуль 2 ашыжь атурнир алахәцәа Очамчыра араион Цығарда ақытан. Сергеи Багапшь анышә дахьамадоу ашәтшытәрақәа шьтартеит.

Атурнир аартра иазкыз агәыргьаратә усмағгәтә хацыркхейт асаат 14:00 рзы. Уи ааиртит, алахәцәа ақәғиарақәа рзеиғьашьо Апсны ағари аспорт русқәа рзы Ахәынцқарратә еилакы ахантәащы Тарашь Хаҭба.

Апсны амтдәышәымпыл Афедерация Ахада Ераст Агәмаа икәгыларәҭә иазгәеитәит Апснытәи амтдәышәымпыл сынтәа шәы-шыкәса шахытца. Насгы, ари аспорт хкы азы Апсны еизгоу акоманда Краснодартәи атәылаҭәцә ачемпионат апхьахә ағара шалшаз сынтәа.

Атурнир аартра рхы аладырхәит Сергеи Багапшь иҭа Зураби, имоҭа-Сергеи. Ахәацшәеи алахәцәеи дырлаҭәҭәи Ахәынцқарратә Жәлар рыкәашара ансамбль «Кавказ» ақәашәцәа.

Аиндәтларақәа рызбаө хадас дыкан-Алада Урыстәыла Аолимпиадә академия Ахада ихәтыпуаө, Урыстәылеи Апсны зәаҭсәтәыз азыкәтәө – Александр Банников.

Атурнир алахәцәа зегьы ираҭыргәит Славянск-на-Кубанинтә ахәмарцәа 86:76 хәа ириааиз Карачы – Черкьесстәи Ареспублика ахәтарнақәа. Ахәтәи атыҭ рәаҭсәртәит апшәмацәа, Волгодонскаа 84:72 хәа ираҭызгәз Апснытәи амтдәышәымпыл асәцәа.

Аиндәтларақәа ркны зәаылызкәаз ахәмарцәа иреиуоп: Роман Воробиев (Черкьесск) Александр Таранцев (Славянск) Никита Ушков (Волгодонск), Сандра Харзиза (Апсны).

Атурнир иалахәыз акомандақәеи зкәзарала иалкаахаз ахәмарцәеи иранашьан аҭаратә хамтәқәа.

«Агәалашәара Ахраҭә» Жәларбжьаратәи атурнир еиҭәкаан Апсны ағари аспорт русқәа рзы Ахәынцқарратә еилакы Апсны амтдәышәымпыл Афедерацияеи рымчала, убри аан адгыларә кәртәит Ақәа ақалақь Ахадара, Ареспубликәтә Унитратә наплакы «Амшы-неиқәафымцәмч», амоблитә еимадара «А-Мобил».

«Раҭхьатәи» аҕны

Узҭыпшыша

Агәалақәазаара бзиа рыманы, мчыбжьык рыҭсы шьаны рыҭныкәа ихынхәит Дәрыпшәтәи абжьаратә

школ аҭаҭцәа рашәара 27 азы, Апсны аҭара министрра ашьҭгарала Симон Басариа ихьз зху Очамчыратәи ашкол-интернат аҕны иаартыз алагер «Раҭхьатәи» аҕнытә.

Сзыҭәаҭәааз Таркыил Астан гәалақәазаара хәрақьла еиҭәиҭәон: «Алагер аҭы хәкан хәыдаҭсада Апсны

араионқәа зегьы ркынтәи ашколхәычкәа шәык ркынза, урҭ азәырҭәи хәри хәибадырит, аиҭызара хабжьалеит, ирацәоуп иҭыцу иахбаз-иахәз. Алагер аҭы цызацәас икан Анапа икоу Урыстәылазегьтәи ахәычтәы центр «Смена» аҕынтә ақәауаа. Урҭ есыены хәзҭызаалак рылаҭш ххын, ихәдыргалон еиуеиҭшым аусхкәа – ақәа икласкәа, ахәмаррақәа, амшын аҭалара. Аиҭаразак иҭгәаҭхейт апартиоттә аазара иазкыз аиҭәаҭәарақәа аицлабрақәа. Аҭныкәа сышнейз еиҭш сгәыргьатәа аҭәл сылзасит сышкол аиҭабы иҭабуп сахьышәышәытз хәа, илзәиҭсәхейт алагер аҭы ишысыдыргалаз итегь цызацәас ацхыраараз аангыларә. Исыцыз сфызцәа Дамеи Гьерзмааи Барцыц Сабири сара сеиҭшкәкәа ргәалақара хәрақьны ихынхәит. Сгәы иаанагоит, ашкол аҭы хәннеилак, ихәлашәп хәа хәыццәа ирызнахәргәтә иахбаз зегьы.»

Ииашаны, игәахәара дууп, хәар ргәы шьтызхуа, ргәабзиара иазеиҭы, рдырра еиззырхәуа, дара-дара еиззәи-иғәазтәуа апроектқәа ианрызхәыццәа аиҭабацәа, ахәынцқарра анапхгара.

Лана Коф-оглы

Аҭаҭцәа рыбжьара

Аҭыз иҭәаҭсәит

Урыстәыла ашколхәычкәа XII рыспартакиадаҭы зхы иақәиҭу ақәдара хкы аҕны икәгылоз, Апсны аспорт азкәзаразы акандидат, ари аспорт хкы ала урыстәы-

латәи жәларбжьаратәи атурнирқәа акыр рыкны аиааирақәа згахьоу Никита Лежиа аҭыз медал даҭсахейт. Аицлабрақәа мәаҭысуан Красноиарск ақалақь аҕны, уи иалахәын Урыстәыла атәылаҭәцәақәа шынәажәиҭәба рахәтарнақәа.

Никита Лежиа диаазамтәоуп азыкәтәө Размик Алабиан.

Уажәы Тәтарстан ахьзала

Атлетика хьантә

Апснытәи аспортсмен Елҭан Гәазаа далахәоит иуль 16-21 рзы Новосибирск ақалақь аҕны имәаҭысраны икоу атлетика

хьантә азы Урыстәыла ачемпионат. Уи реалархәра азгьаҭәоуп акапантә категорияқәа 20 ркны еиндәтло Урыстәыла ақәакықәа 65 рахьтә, 300-оык аидара хьантә ашьтәхәцәа.

Елҭан дыкәгылоит зыкапантә категория 61 кь. икоу рыбжьара, Тәтарстан ахьзала.

Жәларбжьаратәи аицлабра

Ииун мза андәамтәзы М. Чачба ихьз зху Гәдоудатәи ахәычтәы-қәыцштә спорт школ аҕны ихыркәшан СССР азкәа, абафртәыразы РСФСР зәаҭсәтәыз аусзуаө, анапылампыл азы РСФСР еизгоу акоманда аҭыза Леонид Аргәын игәалашәара ахьзала, ахәса ркомандақәа рыбжьара Жәларбжьаратәи атурнир.

Уи реаладырхәит Апсны Урыстәлеи рахьтә акомандақәа ааба – Гәдоуда, Гагра, Пицунда, Пенза, Киров, Нижегородтәи аобласт ақалақь Бора рахьтә.

Атурнир аиҭшәаалақәа рыла аҭхьахә иаҭсахейт Кировтәи анапылампыл асәцәа, ашбатәи ахәтәи аҭыҭқәа ааныркылеит Пензатәи аҭыҭхәцәа.

Ахәамтә ирҭейт

Гагра араион Ахадарақьны иҭылеит араатәи абок ашкол аазамтә, Жәларбжьаратәи БРИКС ахәмаррақәа ркны ахьтәи медал зәаҭсәтәыз Герман Арҭьениа.

Араион Ахада актәи ихәтыпу-

аө Адамыр Цәшәба, ауаажәларра рыхьзала уи дидныхәло хамтәс итеит 300 нызкь маат. Убасгыи, иазыкәтәи иарей даҭәазныкыгы ағара дирҭейт ианакәызаалакыгы адгыларә шырҭтәло ала.

АПСНЫМЕДИА

Ареспубликәтә хәынцқарратә усхәартә «Апснымедиа»

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

аҭәл: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
аҭыҭыҭы: Апсны, Ақәа ақ, Ажәанба имәа, 9

Арәдактор хәда
Ахра АНҚӘАБ